

Umeå kommun

**Granskning av säkringsredovisning
Granskningsrapport**

KPMG AB

15 december 2015

Antal sidor: 10

Innehåll

1.	Sammanfattning	1
2.	Bakgrund	2
3.	Syfte och revisionsfrågor	2
4.	Avgränsning	3
5.	Revisionskriterier	3
6.	Ansvarig nämnd/styrelse	3
7.	Metod	3
8.	Projektorganisation	3
9.	Resultat av granskningen	4
9.1	Vilka derivatapositioner finns utestående tom augusti 2015?	4
9.2	Är ingångna positioner förenliga med antagen finanspolicy?	5
9.3	Finns det säkringsdokumentation för samtliga poster?	6
9.4	Uppfyller säkringsdokumentationen kraven enligt RKR 21?	7
9.5	Uppfyller kommunen samtliga upplysningskrav enligt RKR 21?	7

1. Sammanfattning

Vi har av Umeå kommuns revisorer fått i uppdrag att granska kommunens säkringsredovisning. Syftet med granskningen är att ge underlag åt de förtroendevalda revisorerna att bedöma om kommunstyrelsen säkerställer en korrekt säkringsredovisning.

Regelverket kring säkringsredovisning är nytt och det finns vissa krav som ska uppfyllas för att tillämpa säkringsredovisning som i korthet kan beskrivas med möjligheten att inte boka upp den marknadsmässiga skuld¹ som finns kopplat till ingångna avtal.

Sammanfattningsvis är vår bedömning att Umeå kommun uppfyller kraven för att tillämpa säkringsredovisning och alla ingångna avtal (derivatainstrument) är tillåtna enligt finanspolicyn.

Vi har dock noterat att fullständig säkringsdokumentation för de speglingsderivat som finns mot Umeå Energi AB saknas samt att kommunen inte har lämnat fullständiga upplysningar enligt rekommendationen i kommunens årsredovisning för 2014.

Vi rekommenderar kommunen att:

- Uppföra fullständig säkringsdokumentation för de speglingsderivat som kommunen ställer ut mot Umeå Energi AB.
- Tydliggöra vissa delar i sin säkringsdokumentation gällande effektivitet och villkor för tröskelswapparna.
- Lämna upplysningar i delårsrapporten avseende säkringsredovisningen.
- Utveckla upplysningarna i årsredovisningen 2015 så de omfattar ställda krav enligt rekommendationen.

¹ Kan även vara en fordran

2. Bakgrund

Vi har på uppdrag av Umeå kommuns revisorer granskat kommunens säkringsredovisning.

RKR² gav i maj 2013 ut en ny rekommendation: 21 – redovisning av derivat och säkringsredovisning med tillämpning från 2014. Syftet var att skapa en normgivning inom ett tidigare oreglerat område utifrån att det finns kommuner som använder sig av derivat i betydande omfattning och så även Umeå kommun. I RKR 21 finns ett antal förutsättningar som måste uppfyllas för att säkringsredovisning ska få tillämpas.

En kommun upptar lån i olika syften och kan då välja att binda lånen med fast ränta eller ta upp lån med rörlig ränta. När en kommun väljer rörlig ränta uppstår en risk i att inte veta de framtida kassaflödena. För att eliminera denna risk väljer ofta kommuner att ingå i olika derivatinstrument så som swappar. En ränteswap är ett avtal mellan två parter om att byta räntebetalningar i samma valuta med varandra utan att utväxla det underliggande nominella beloppet. Exempel på ränteswap är plain vanilla, tröskelswap och förlänsbar swap³.

Om säkringsredovisning inte tillämpas anger RKR 21 att en kommun ska redovisa en skuld motsvarande ett eventuellt negativt verkligt värde för utestående derivatinstrument. För att undvika detta tillämpar Umeå kommun säkringsredovisning.

Umeå kommuns säkringsdokumentation kom på plats under våren 2015 och har tidigare inte granskats mot gällande regelverk. Revisorerna har därav uppmärksammat en *risk* för brister i efterlevnaden av den nya rekommendationen och därför lyft fram detta i revisionsplanen för 2015.

3. Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att granska hur kommunstyrelsen säkerställer att RKR 21 efterlevs. Granskningen har utgått från följande revisionsfrågor:

- Vilka derivatpositioner finns utestående tom augusti 2015?
- Är ingångna positioner förenliga med antagen finanspolicy?
- Finns det säkringsdokumentation för samtliga poster för vilka säkringsredovisning tillämpas?
- Uppfyller säkringsdokumentationen kraven enligt RKR 21?
- Uppfyller kommunen samtliga upplysningskrav enligt RKR 21?

² Rådet för kommunal redovisning

³ Förklaringar kommer längre fram i rapporten.

4. Avgränsning

Granskningen har omfattat den rutiner och regler som tillämpas för räkenskapsåret 2015 och framåt inom Umeå kommun. Granskningen har endast omfattat kommunen och inte de kommunala bolagen eller den sammanställda redovisningen.

5. Revisionskriterier

Vi har bedömt om de rutiner och redovisningsprinciper rörande säkringsredovisning som tillämpas av Umeå kommun uppfyller:

- Lagen om Kommunal Redovisning
- RKR:s rekommendation 21
- Kommunallagens 6 kap 1 § som påvisar kommunstyrelsens uppsiktsplikt

6. Ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen omfattar Kommunstyrelsen som med sin samordnande roll och med sitt uppsiktsansvar har ett övergripande ansvar för arbetet med säkringsredovisning.

Rapporten är saklighetsgranskad av kommunens finanschef, redovisningschef samt medarbetare inom internbanken.

7. Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Dokumentstudier av relevanta dokument vilket varit säkringsdokumentation för Umeå kommun per 31 augusti 2015, riktlinjer för Umeå kommuns finansiella verksamhet, finansiella regler och ramar samt månadsrapportering till KS.
- Intervjuer med finanschef och medarbetare vid kommunens internbank med ansvar för system och redovisning för kommunens finansverksamhet.
- Substansgranskning av säkrade poster för att säkerställa fullständigheten och riktigheten i de av Umeå kommun redovisade poster per 31 augusti 2015.

8. Projektorganisation

Ansvariga för granskningen har varit Therese Andersson, auktoriserad revisor samt Sofie Tauson, certifierad kommunal yrkesrevisor. Fredrik Ericsson, specialist inom redovisning av finansiella instrument, har bistått med sin expertis inom området.

9. Resultat av granskningen

Nedan återges resultatet av vår granskning med utgångspunkt från revisionsfrågorna. Vi har under granskningen inte funnit några tillkommande revisionsfrågor som krävt någon åtgärd.

9.1 Vilka derivatapositioner finns utestående tom augusti 2015?

Umeå kommun vill med sin derivatahantering säkra kassaflödet för kommunens utestående skuld om 6 228 918 150 kr per 31 augusti 2015⁴. Lånen rullar med rörlig ränta och för att få en jämn och stabil räntekostnad ingår kommunen i derivathandel. Kommunen ingår avtal med kända avtalsparter där kommunen erhåller rörlig ränta och erlägger en fast ränta. Sammanställningen nedan anger vilka derivatinstrument kommunen har ingått per 31 augusti 2015.

Benämning	Ingångna avtal per 31/8 2015	Beskrivning
Plain vanilla	3 515 000 000	En form av ränteswap och baseras på att en av betalningsströmmarna baseras STIBOR och den andra baseras på en fast ränta.
Förlängningsbar ränteswap	1 225 000 000	Ett avtal mellan två parter om att utbyta räntebetalningar med varandra. Köparen av en förlängningsbar swap betalar en rabatterad fast ränta och erhåller en rörlig (vanligtvis 3 månaders STIBOR) och säljaren får som motprestation rätten att förlänga swappen till ett i förväg bestämt nytt förfallodatum.
Tröskelswap	150 000 000	En ränteswap där ena parten betalar en fast ränta så länge Stibor tre månader (rörlig ränta) håller sig under en förbestämd tröskelbarriär på avtalade avstämningsdagar. Om den rörliga räntan når barriären på någon avstämningsdag så betalas den rörliga räntan för den perioden.
Tröskelswap med möjlighet till Plain Vanilla förlängning	400 000 000	En tröskelswap med möjlighet till förläning i en Plain Vanilla
	5 290 000 000	

Kommunens avtal är sådana att de kommer att betala en fast ränta och erhålla en rörlig. Det underliggande lånet är också i rörlig ränta vilket innebär att kommunen både erhåller och betalar rörlig ränta samt betalar en fast ränta. Effekten på resultaträkningen blir således den fasta räntekostnaden.

Kommunen har valt traditionella derivatinstrument för huvuddelen av sina ingångna positioner. Vi noterar att kommunen ingått i det som kallas tröskelswap. Denna typ av derivata betyder att kommunen ingått avtal om att betala en fast ränta upp till ett tak, kliver räntan över taket (tröskeln)

⁴ Information hämtad från Umeå kommuns säkringsdokumentation

får kommunen betala en rörlig ränta överstigande taket. Tröskelräntan är känd innan och kommunens åtaganden avseende tröskelswappar uppgår till ca 10 % av totala åtaganden.

9.2 Är ingångna positioner förenliga med antagen finanspolicy?

Den antagna finanspolicyen upprättades 2004 och reviderades 2011-04-26⁵. I finanspolicy⁶ framgår att följande derivatinstrument är tillåta:

- Ränteswappar
- Ränteooptioner
- Valutaswappar

eller kombinationer och terminsvarianter av dessa.

Derivatinstrument får endast användas under förutsättning att:

- derivatinstrumentet/lösningen godkänts av kommunens finanschef
- erforderlig kompetens finns för att förstå och använda derivatinstrumentet
- att kostnaden för att förändra riskerna beaktats
- de totala positionerna ligger inom beslutade mandat
- systemstöd finns för att ha kontroll över befintliga positioner.

Vad avser finansiering får total nettovolym derivatpositioner inte överstiga totalvolymen krediter.

Beträffande ränterisken får högst 50 % av totalvolymen kunna ändras avseende räntesats inom de närmaste 12 månaderna. Volym per ränteändringstidpunkt ska spridas inom denna period.

Vår granskning visar att kommunens ingångna derivatinstrument alla faller inom kategorin ränteswappar som är tillåtna enligt antagen finanspolicy.

Kommunen använder sig av TWIN för att beräkna räntor och hantera betalningar. TWIN är ett vedertaget system som används inom finansförvaltning. Utöver detta så har kommunen en utvecklad modell i excel för att simulera framtida kassaflöden beroende på valda derivatpositioner.

En förlängningsbar swap innebär att någon av parterna har rätt att förlänga avtalet.

Vi har substansgranskat Umeå kommuns alla aktuella derivatpositioner per 31 augusti 2015 mot antingen engagemangsbesked från 2014-12-31 eller rapport över ingångna avtal för perioden 2015-01-01—2015-08-31. Av de ingångna avtalen har vi sedan substansgranskat alla 10 ingångna avtal

⁵ I kommunen pågår ett arbete med att ta fram en ny finanspolicy

⁶ Bilagan: Finansiella regler och ramar bil till Riktlinjer rev 2

mot skuldebrev avseende attest och säkerställt att nominellt belopp, räntesats samt slutförfalldatum överensstämmer med den sammanställda säkringsredovisningen.

Bedömning och rekommendation

Vår bedömningar är att kommunens positioner ligger inom de riktlinjer som finns i finanspolicyn samt att kommunen uppfyller de kriterier som återges i finanspolicyn för att få arbeta med säkringsredovisning.

Vi rekommenderar kommunen att tydliggöra vem som har rätt att påkalla förlängning avseende tröskelswapparna.

9.3 Finns det säkringsdokumentation för samtliga poster?

För att få tillämpa säkringsredovisning krävs att det ska finnas en dokumentation, som kallas säkringsdokumentation och som omfattar⁷:

- En beskrivning av syfte med säkringen
- en beskrivning av karaktären på den risk eller de risker som säkras,
- en identifiering av säkringsinstrumentet och den säkrade postern, samt
- en beskrivning av hur kommunen kommer att bedöma säkringens effektivitet.

Vi har tagit del av Umeå kommuns säkringsdokumentation per 31 augusti 2015 och granskat mot ställda krav enligt RKR 21.

Som anges under 9.2 har vi granskat fullständigheten och riktigheten i den upprättade säkringsdokumentationen per 31 augusti 2015.

Umeå kommun har förutom för sina egna lån ingått avtal åt kommunens dotterbolag för att säkra dess kassaflöde. Dessa derivat benämns som speglingsderivat, då de går in och ut i kommunen med samma belopp och ingen resultatpåverkan.

Granskningen visar att det saknas fullständig säkringsdokumentation för de speglingsderivat som Umeå kommun ställer ut mot Umeå Energi AB. I övrigt återfinns fullständig säkringsdokumentation.

Bedömning och rekommendation

Vår bedömning är att säkringsdokumentationen finns för alla poster utom speglingsderivaten mot dotterbolaget Umeå Energi AB.

Vi rekommenderar kommunen att uppföra fullständig säkringsdokumentation även för de speglingsderivat som kommunen ställer ut mot Umeå energi AB.

⁷ Krav enligt RKR 21

9.4 Uppfyller säkringsdokumentationen kraven enligt RKR 21?

För att möjliggöra säkringsredovisning inom kommunen krävs två saker. Det första är *säkringsdokumentation* (se avsnitt 9.3) och det andra är att säkringsförhållandet förväntas vara *effektivt* under den period för vilken säkringen har identifierats.

Enligt RKR 21 ska kommunen göra en bedömning varje balansdag om säkringsförhållandet är effektivt. Ett säkringsförhållande anses vara effektivt om säkringsinstrumentet i hög utsträckning motverkar förändringar i den säkrade postens värde eller kassaflöden som är hänförliga till den säkrade risken.

Umeå kommun gör en synbar kontroll av effektiviteten och dokumenterar i säkringsdokumentationen på ett tydligt sätt vägen fram till bedömningen. Själva bedömningen, d.v.s. utlåtande om huruvida säkringsförhållandet är effektivt framgår däremot inte tydligt.

Bedömning och rekommendation

Vår bedömning är att Umeå kommuns säkringsdokumentation uppfyller kraven enligt RKR 21.

Vi rekommenderar Umeå kommun att explicit skriva bedömd effektivitet i säkringsdokumentationen.

9.5 Uppfyller kommunen samtliga upplysningskrav enligt RKR 21?

I RKR 21 återges ett antal upplysningskrav som ska finnas i årsredovisningen. Dessa är:

- En beskrivning av de säkringsrelationer som fanns utestående på balansdagen
- En beskrivning av de finansiella instrument som identifierats som säkringsinstrument och instrumentens verkliga värden på balansdagen.
- En beskrivning av vilken påverkan säkringsinstrumenten har haft på kommunens resultaträkning under den gångna perioden.

Utöver detta så kräver RKR 20⁸ att upplysningar lämnas avseende genomsnittlig upplåningsränta och genomsnittlig räntebindningstid samt om kommunen använt derivat för att säkra ränterisk även genomsnittlig upplåningsränta respektive räntebindningstid före och efter beaktande av räntesäkringar.

Vår granskning visar att inga upplysningar har lämnats i delårsrapporten för 2015. I RKR 22 – Delårsrapport, framgår inte att upplysningar ska lämnas i delårsrapporten varför det inte är något avsteg från gällande rekommendation.

I kommunens årsredovisning för 2014 finns upplysningarna i förvaltningsberättelsen under rubriken Finansiell riskhantering. Vi kan inte utläsa någon beskrivning av de på bokslutsdagen aktuella säkringsrelationerna inte heller vilka finansiella instrument som kommunen använt sig av.

⁸ RKR 20 – redovisning av finansiella tillgångar och finansiella skulder

Umeå kommun redovisar vilken resultateffekt säkringsinstrumenten haft samt genomsnittlig upplåningsränta, genomsnittlig räntebindningstid både före och efter beaktande av räntesäkringar.

Bedömning och rekommendation

Vår bedömning är att kommunen inte till fullo lämnar fullständiga upplysningar i årsredovisningen för 2014.

Vi rekommenderar kommunen att i delårsrapporten upplysa om säkringsförhållande på balansdagen utifrån att Umeå kommuns säkringsredovisning får anses vara väsentligt då ingångna avtal uppgår till mer än 5 miljarder kronor.

Vi rekommenderar kommunen att till årsbokslutet 2015 tydligare lämna erforderliga upplysningar enligt kraven i RKR 21.

Datum som ovan
KPMG AB

Therese Andersson
Auktoriserad revisor

Sofie Tauson
Certifierad kommunalrevisor